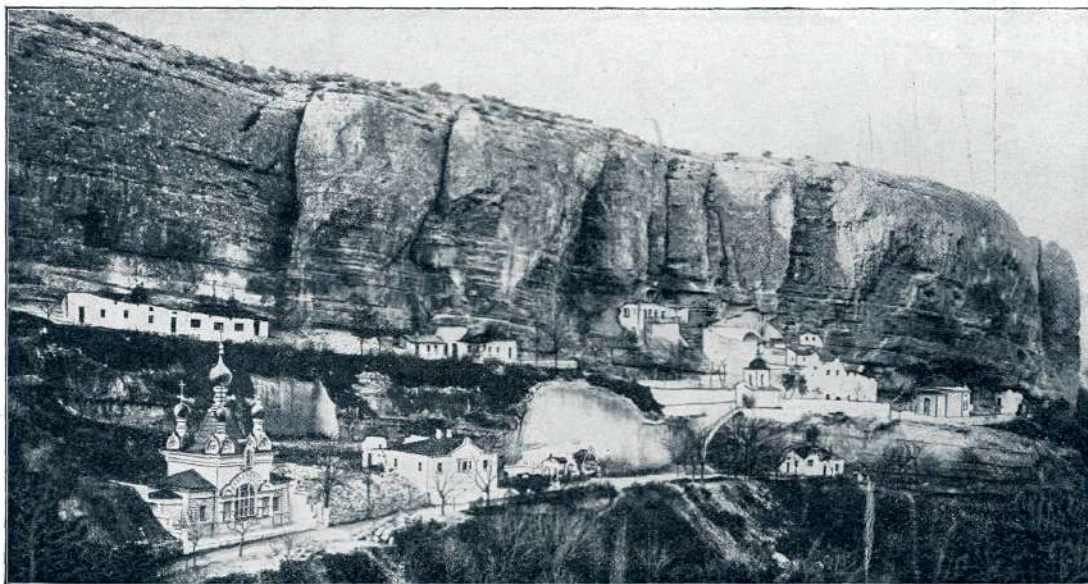

USPENSKI SAMOSTAN V BAKČISARAJU

Književnost.

Ravnokar smo prejeli letošnje knjige „Družbe svetega Mohorja“, namreč:

Koledar Družbe svetega Mohorja. Prinaša koledarski del, imenik in leposlovje. V leposlovnem delu so zastopani naši najboljši pisatelji, sama zveneča imena. Ni se sprejemalo pisateljev začetnikov in pa takih, ki drugje ne najdejo strehe, ni se pa tudi sprejelo onih, ki plavajo po taki struji, da bi jih ljudstvu ne mogli dati v roke in bi jih ljudstvo ne hotelo brati. Treba je gledati, ne samo na vsebino spisa, ampak tudi na ime pisateljevo. Ako bi n. pr. pisatelj gotovih podlistkov v „Slovenskem Narodu“ hotel za lepe denarce napisati za Mohorjevo družbo „Molitvene bukvice“, bi se ljudje gotovo pohujšali. Zato pa tudi postavi sveta Cerkev na indeks včasih vse spise kakšnega pisatelja, celo one, katerih še ni napisal. Samo radi imena.

Med pesniki najdemo imena: Anton Medved, Ivan Pregelj (Mohorov), Fr. Neubauer, Ksaver Meško. Jako prijetno nas je iznenadil Meškov članek: „Nagrobni napisi“. Nazaj k ljudstvu in k prirodi se mora vrniti naše slovstvo, iz tega vrelca zajemati moči in idej. Kako globoka poezija zveni iz nekaterih teh drobnih verzov, ki jih je nabral pisatelj po pokopališčih. Iz njih se zrcali duša in srce našega ljudstva. Želeli bi jako, da bi se pisatelj še bolj vglobil v ljudstvo („wirf dich hinein ins volle Menschenleben!“), v njegovo čustvovanje in mišljenje in našel bo hvaležne predmete svojemu talentu in mir svojemu srcu. Fr. Neubauer je priobčil: „Ob Vrbskem jezzeru“ in „Iz potujčenega Srema“. Rodoljubna pesem je prišla nekako v diskredit. Preveč so včasih nekateri dobri narodnjaki, a ne posebno srečni pesniki ubirali „glase domorodne“ in zato je nastal nekak predsodek, da domoljubje ni za poezijo. Celo

Gregorčiču se je to očitalo. Toda po krivici. Ako je domoljubno čustvo globoko in iskreno in izlito v primerno pesniško obliko, ne vemo, zakaj bi iz tega ne mogla nastati dobra pesem. Ako ima pesnik razvit estetični čut, bo še zavil misel v tako obliko, da tendenca ne bo v nasprotju z estetiko. Vsako čustvo ima pravico do poezije, ne samo erotika in krokanje. Neubauerjeve pesmice pa so gotovo čista poezija in to ne srednje vrste. Globoko čustvo, jasno izraženo misel, plastično obliko, vse, kar se zahteva od dobre pesmice, boste našli v njih. Vzemite Zupančičeve „Samogovore“, vzemite katero teh pesmic in primerite. V Samogovorih najdete več talenta, več rutine, toda njegova širokoveznost, s katero ne pove skoraj ničesar, množica besed, pod katero morate ugibati, kaj se skriva, vas utruja, da čitate le z naporom. Naj on in njegovi poklicani apologeti še tako psujejo vsakega, ki noče uvideti, da je struja naše moderne prava, prepričali ne bodo nikogar in Samogovori so že sedaj skoraj pozabljeni. Za našo „Družbo“ odločno ni ona struja, obratno bode pa ljudstvo pesmice slavnega Neubauerja rado čitalo.

Anton Medved nam je podal vzore svoje muze. Čudovito je, kako je izklesan njegov jezik. Naša mladina ga bo morala čitati in si ga izbrati za vzor slovenskega jezika. Nekatero verze je menda delal za predloženo mu sliko. Vendar je jako srečno izvršil svojo nalogo. Učitelji naj bi zlasti Medvedove poezije dajali učencem, da se jih uče napamet in deklamujejo in si tako prisvoje lepo, krepko slovenščino.

Ivan Pregelj je priobčil v ljudskem tonu seljanko: „Vinograd“ in pod imenom I. Mohorov štiri pesmice: „V tujino“, polne mehkega čustvovanja in tople ljubezni do rodne grude. Želimo, da bi se oglašal pogosto, kajti „kar mati učila, je mično posnet“.

F. S. Finžgarjeva črtica: „**Skopuhova smrt**“ je fino izdelana psihološka študija, natančno izvedena do najsubtilnejših duševnih emocij, vzor literarnega „Detailmalerei“, kakor pravi Nemec. Barve so nanešene krepko, semtertja nekoliko pretirano, dejanje se razvija nekoliko prehitro in konec pride prenašlo in je raditega malo verjeten. Zdi se, da je imel g. pisatelj pred sabo snov za socialen roman, a nam je iz njega iztrgal dva lista in pripisal konec.

A. Medvedova igra: „**Prvi april**“ ima dejanje nekoliko neverjetno in značaji niso povsem naravni, toda se prijetno čita.

Naš stari narodni in slovstveni delavec Josip Levičnik je našel dostojnega životopisca v osebi monsignora Toma Zupana. Za ta novi kamen k bodoči naši slovstveni zgodovini mu moramo izreči toplo zahvalo.

Posebno zanimiv in lep je dr. L. Ehrlich a spis: „**Sveta gora Atos**“. Take reči čita z veseljem in s pridom izobraženec in preprost človek brez ozira na stan in prepričanje. Naj bi nas g. pisatelj še večkrat razveselil s kakšnim podobnim spisom. Znanja in izkušnje mu gotovo ne manjka.

KOLAJNA V SPOMIN ANEKSIJE BOSNE IN HERCEGOVINE

Jako na mestu je tudi temeljiti spis: „**Največji sovražnik človeškega rodu**“, katerega je spisal g. Z. B. Pisatelj stoji popolnoma na znanstvenem in praktično edino vzdržljivem protialkoholnem stališču, katerega mora zavzemati vsakdo, kdor se hoče boriti s tem največjim sovražnikom našega ljudstva.

„Alkohol je strup,“ pravi, „pravi strup, in sicer v vsaki obliki in v vsaki množini. To je dognala veda in noben učenjak poštenjak tega ne oporeka.“

Malograjski I. F.: **Pisana mati**. (Slovenskih večernic 62. zvezek.) — Tehnika te povesti je prav preprosta, ako sploh moremo govoriti o kaki tehniki. Slika se „pisano mater“ ali mačehe in slabo ženo in gospodinjjo sploh. Pretepa pastorko, zaničuje tasta, s posli tudi ne ravna kakor se gre, vda se pijači in zapravlja hišno premoženje. Tako bi morala seveda hiša priti na kant, toda v našem slučaju dajo „pisano mater“ raje pod kuratelo.

Stari Mlakar je imel dva sina. Starejši, France, je študiral za gospoda, a ni hotel v semenišče, kakor je želel oče, ampak se je nekam izgubil. Mlajši se je hotel oženiti na dom z neko žensko, a mu je oče vsilil drugo. Svoje prve, od očeta mu vsiljene žene ne mara in jo pretepa, dokler mu ne umrje, dasiravno

je dobra kot angel. Potem se pa oženi z žensko, ki jo je hotel že poprej in ki se je medtem tudi že omožila in postala vdova.

Tu se začne naša povest, kakor je skicirana zgoraj. Konča se s tem, da jo Mlakar od jeze in žalosti nekam popiha, sosed Koren preskrbi, da pride Mlakarica pod kuratelo, izgubljeni sin oziroma brat France se vrne domov kot velik gospod in vzame bratovo hčer Ančko k sebi, slednjič se pa Ančka omoži s svojim mladostnim tovarišem, Korenovim Najčetom, ki ima tudi že hčerko iz prvega zakona, kateri postane dobra mati.

Semtertje se čita „povest“ dobro, ima pa tudi veliko napak. Predvsem je vsebina banalna, naivna, nekaj, kar se pač lahko pripeti na deželi, dasiravno ne z vsemi tu naštetimi okoliščinami, a bi moralo vendar dobiti neko „formo“, neko vodilno idejo, da bi postalo predmet lepi umetnosti. Samo slikanje slabe gospodinje in hude mačehe je premalo. In te umetniške forme pogrešamo popolnoma. Dobra tendenca še ni dovolj. Sicer pa v tej povesti ne najdemo niti dobre tendence, oziroma naukov. Kaj nam hoče z vsem tem povedati pisatelj? Da se dobe slabe gospodinje? — Zalibog! To je pa tudi vse, kar najdemo v povesti.

France noče v semenišče, kakor zahteva oče. — Prav ima, ako ne čuti v sebi poklica. Saj se mu potem v življenju ni slabo obneslo.

Drugi sin nima rad žene, ki mu jo je vsilil oče, drugič se pa ženi proti očetovi volji.

Izgleda skoraj, kot bi hotel pisatelj učiti, da so otroci v sklepanju zakonov dolžni ubogati starše, kar pa nikakor ni res. V tem oziru nimajo dolžnosti ubogati staršev, tudi če so mladoletni ne.

Vse dejanje se vrši tako mirno, teatralično kakor na odru. Vsaka oseba nastopi, kadar je je ravno treba. Ko očitajo Jerneju, da krade, vstopi ravno v sobo, da ujame besede. In tako dalje vse o pravem času. Osebe se včasih strašno zmerjajo, toda z neko homerično mirnodušnostjo, da naredi vtisk umetno narejenega prizora. Veliko je v povesti nenaravnega in nerazumljivega. Zakaj pobegne Mlakar bogvekam in pusti vse? Iz njegovega značaja bi sklepali, da bo tudi drugo ženo, ki jo je že nehal ljubiti in je spoznal, kako ničvredna ženska da je, pošteno namlatil, kot je pretepal prvo, zaklenil pred njo kaščo ter jo vzel v strah.

Cudno se nam zdi, da je sodnija tako kruta in zapre Mlakarja za tri mesece, ker je udaril Italijana, ki mu je kradel ponoči iz kašče. Pisatelju se zdi to še malo in trdi, da so sodniki sodili sila milostno. Mlakar je imel vendar pravico, da se brani! — Mlakarico so zaprli za tri dni, ker je tepla svojo pastorko. Toda starši pač ne morejo biti kaznovani, ako tepejo svojega otroka, da bi pa kaj hujšega delala z njo, se iz povesti ne razvidi. Včasih jo je tepla po pravici, ali po krivici, včasih oštela, ji dala manjši kos kruha, kot svoji hčeri itd. Več iz povesti ne razvidimo.

Prava „seljanka“ je razmerje Ančke do Nejčeta. Od otroških let sta zaljubljena; vzameta se pa šele, ko je Nejče že notar in vdovec, zato da bo Ančka lahko igrala vlogo „dobre mačehe“. Zaradi tega razmerja je tudi povest manj pripravna za mladino.

Jezik je splošno lep, pozna se vpliv Cankarjevega sloga, ki pa ne spada vselej dobro k preprosti, kmetski vsebini. Marljivosti g. pisatelju ne moremo odrekati,